

УДК 369.231.1/.3; 368.86

Т.Л. ІЗОВІТ

Українська асоціація підприємств легкої промисловості

**СТРАТЕГІЧНА МЕТА УРЯДУ УКРАЇНИ –
ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОМИСЛОВОЇ БЕЗПЕКИ
(НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ)**

У статті розкрито принципово новий підхід до питань промислової безпеки та охорони праці в країні, а також змін в ідеології власника щодо відповідальності за життя та здоров'я найманих працівників

Ключові слова: безпека та охорона праці, умови праці, нормативно-правові норми

Державна політика України в галузі охорони праці відповідно до Конституції України та міжнародної практики і національного законодавства базується на засадах пріоритетності життя і здоров'я людини відносно результатів виробничої діяльності. Сучасні економічні відносини, розвиток нових форм власності, нарощування обсягів виробництва, курс України на вступ до Європейського Союзу – все це потребує принципово нового підходу до питань промислової безпеки та охорони праці в країні, а також змін в ідеології власника щодо відповідальності за життя та здоров'я найманих працівників.

Отже, нормами життя мають стати додержання законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці, своєчасне виявлення і усунення наявних недоліків, посилення відповідальності за стан охорони праці та порушення встановлених норм та правил, що зумовлюють численні нещасні випадки, професійні захворювання і аварії.

Заходи, спрямовані на забезпечення здорових та безпечних умов праці, повинні розвиватися гармонійно із зростанням обсягів виробництва продукції, а в ідеалі – дещо їх випереджати. Адже здоров'я та життя працюючих – основна цінність нації.

Система реалізації державної політики України в галузі охорони праці

Страховання від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань, які призвели до втрати працездатності або загибелі застрахованих на виробництві, є важливою складовою системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні.

Реалізацію державної політики України в галузі охорони праці з 2001 року здійснює Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, управління яким здійснюється на паритетній основі державою, представниками застрахованих осіб і роботодавців по 15 членів правління від кожної сторони. В результаті забезпечено баланс інтересів кожної із сторін соціального партнерства.

Основним джерелом надходжень до бюджету Фонду є внески роботодавців, які сплачуються у відсотках до бази нарахування єдиного внеску відповідно до класу професійного ризику згідно з Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Станом на 1 січня 2012 року кількість страхувальників становила 1 539 927 осіб, з них: юридичних осіб – 1 037 432 та 502 495 фізичних осіб, які використовують найману працю. У порівнянні з 2010 роком кількість страхувальників збільшилась на 7,1 %.

У 2011 році надходження внесків роботодавців до Фонду склали 5 430 729 тис.грн., які перебільшили рівень 2010 року на 31,5 %.

Головною метою Фонду є профілактика нещасних випадків і професійних захворювань. Результати 2011 року підтверджують збереження стійкої тенденції до зниження виробничого травматизму. Кількість страхових нещасних випадків у порівнянні з 2010 роком зменшилась на 11,2 % (з 13109 до 11640), при цьому дещо зросла на 0,9 % кількість смертельно травмованих осіб (з 645 до 651 осіб).

Разом з тим ситуація з професійними захворюваннями залишається нестабільною, а їх рівень високим. У 2001 році їх кількість порівняно з 2010 роком збільшилась на 8,7 % (з 4965 до 5396).

Система загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань гарантує громадянам соціальний захист, насамперед, право на страхові виплати у разі повної або часткової втрати працездатності чи втрати годувальника. З 2001 року Фондом виплачено потерпілим (або членам їх сімей) майже 22 млрд.грн.

З 1 березня 2012 року здійснено перерахування розміру щомісячної грошової суми в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого, та щомісячної страхової виплати особам, які мають не це право у разі втрати годувальника. При цьому, вперше перерахування проведено на коефіцієнт зростання не реальної, а номінальної заробітної плати. У зв'язку з цим максимальний коефіцієнт зростання щомісячної страхової виплати з 1 березня 2012 року збільшився на 17,6 % проти 10,2 % у 2010 році.

Прийнята постанова Фонду від 30.03.2012 № 15 «Про проведення перерахунку щомісячних страхових виплат потерпілих та членам їх сімей у 2012 році», яка дозволяє провести перерахунок таких виплат, яким перерахунок здійснювався до 1 березня 2006 року. В результаті, з квітня 2012 року понад 227 тисяч потерпілих отримують підвищені страхові виплати, середній розмір доплат становить 305 гривень.

На виконання вимог Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» Фондом постійно та в повному обсязі надається потерпілим на виробництві цілий комплекс медико-соціальних послуг (лікування в закладах охорони здоров'я, санаторно-курортне лікування, забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення, колясками інвалідними, протезно-ортопедичними виробами, автомобілями та іншими послугами).

Стан промислової безпеки та охорони праці на підприємствах легкої промисловості

У легкій промисловості технологічні процеси супроводжуються виділенням в повітря виробничих приміщень небезпечних та шкідливих виробничих факторів (фізичні, хімічні, біологічні, психофізичні), які погіршують стан умов праці.

Проведені обстеження на робочих місцях дають підстави стверджувати, що технічне переоснащення підприємств підвищує насиченість обладнанням, яке створює напруженість електромагнітних полів та інші шкідливі фактори.

У швейному, трикотажному та шкіргалантерейному виробництві за факторами виробничого середовища і трудового процесу у 2,0–2,5 рази підвищений рівень інфрачервоного випромінювання, в

1,1–1,3 рази – напруженості праці (тривалість зосередження), у 1,5–3,5 рази – робоча поза (нахили корпусу за зміну).

Крім того, на трикотажних підприємствах на робочих місцях обробника ворсу, в'язальника та апретурника незначно (в 1,1 рази) підвищений рівень шуму.

У шкіргалантерейному виробництві на робочому місці оператора механічного пресу в окремих випадках підвищений рівень пилу до норм ГДК у 2 рази та в 1,1 рази - рівень шуму.

Шум – є одним з головних шкідливих факторів у ткацькому виробництві. Ткачі працюють у підвищеному шумовому полі, хоча максимально припустиме 80 дБ. З часом у працівника наростає небезпека втрати слуху. Приглухуватість, неврити - цей фактор присутній майже в кожного другого.

У виробничих приміщеннях текстильних підприємств, особливо при переробці бавовни, вовни та лляного волокна, утворюється пил природного та штучного походження, неоднорідний по своєму складу. Він складається з органічних часток, які можуть містити в собі діоксид кремнію. Надмірна кількість пилу в цехах може привести до передчасного зносу обладнання, до пожежі та вибухів, забруднення вікон та світильників; поглинання корисних для людини ультрафіолетових променів, зниження освітлення. Виробничий пил приводить до захворювань шкіри та внутрішніх органів. Фіброгенна та токсична дія пилу приводить до стомлювання, погіршення самопочуття, ослаблення моторно-рефлекторної реакції, що спричиняє умови для виникнення травм у працівників.

Особливі вимоги до рівня освітлення виникають у швейному і розкрійному цехах. Більшість операцій, які виконуються в цих цехах, це роботи, що характеризуються високим ступенем точності і вимагають напруги зору протягом всієї робочої зміни.

Дуже серйозний небезпечний виробничий фактор – електромагнітні випромінювання, які дають двигуни, кабелі, освітлювальні прилади, лампи галогенні.

Охорона праці потребує постійної уваги з боку роботодавців. У легкій промисловості кількість страхувальників у 2011 році зросла на 3 % і становила 7 121 особа, середньооблікова чисельність працівників становила 123 тис. осіб.

Останнім часом спостерігається позитивна тенденція до зниження кількості потерпілих від нещасних випадків на виробництві – у 2008 році їх кількість склала 113 осіб, у 2009 році – 72, у 2010 році – 70 осіб, а у 2011 році – 41 особа.

На жаль, є ще випадки зі смертельним наслідком. Так, у 2008 році із 113 нещасних випадків 2 працівники травмовано зі смертельним наслідком:

- контролер матеріалів та виробів виробництва інших текстильних виробів (17.54.9) через неякісну розробку проектної документації на будівництво, реконструкцію виробничих об'єктів, будівель, споруд, обладнання, устаткування тощо;
- механік виробництва взуття (19.30.1) через незадовільний технічний стан засобів виробництва.

У 2009 році із 72 нещасних випадків 1 працівник – майстер цеху виробництва шкіри (19.10.0) травмовано зі смертельним наслідком через недосконалість технологічного процесу, його невідповідність вимогам безпеки.

*Кількість потерпілих від нещасних випадків на виробництві у легкій промисловості за
видами економічної діяльності за 2008 – 2011 роки:*

КВЕД	Назва виду економічної діяльності	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік
	Легка промисловість	113	72	70	41
17.11.0 - 17.17.0	Прядильне виробництво	28	23	6	1
17.21.0- 17.40.2	Ткацьке виробництво, оздоблення тканин та текстильних виробів, виробництво виробів з текстилю	14	15	20	11
17.51.1 - 17.52.0	Виробництво килимів та килимових виробів, канатів , мотузок, шпагату, сіток	1	-	1	1
17.53.0- 17.54.9	виробництво нетканих текстильних матеріалів та виробів з них, фетрових виробів, інших текстильних виробів	14	6	9	11
17.60.0	Виробництво трикотажного полотна	2	-	1	-
17.71.0	Виробництво панчішно-шкарпеткових виробів	4	2	2	2
17.72.1 – 17.72.2	Виробництво трикотажних виробів	1	1	-	-
18.10.1 – 18.24.0	Виробництво одягу з шкіри, виробництво робочого одягу, виробництво верхнього та спіднього одягу, виробництво іншого одягу та аксесуарів	24	12	17	8
18.30.1 – 18.30.3	Вичинка та фарбування хутра й овечих шкур, виробництво виробів з хутра	1	1	-	-
19.10.0 –	Виробництво шкіри	5	3	6	1
19.20.1- 19.20.2	Виробництво шкіряних галантерейних та дорожніх виробів	6	-	-	-
19.30.1 – 19.30.2	Виробництво взуття	13	9	5	7

У 2010 році при 70 нещасних випадків 2 працівники травмовано зі смертельним наслідком:

- майстер цеху камвольного прядіння вовняних волокон (17.13.0) через невиконання посадових обов'язків;
- чистильник-точильник чесальних апаратів виробництва інших текстильних виробів (17.54.9) через невиконання вимог інструкцій з охорони праці.
- У 2011 році зареєстровано 41 нещасний випадок, з них 1 працівник зі смертельним наслідком на ЗАТ КСК «Чексіл» (17.23.0) через невиконання інструкції з безпеки праці.

Кількість нещасних випадків у легкій промисловості за 2011 рік

№ з/п	Вид діяльності підприємства, де стався випадок	код	Кількість осіб, що постраждали	
			всього	в т.ч. смертельно
1.	Бавовнопрядіння	17.11.0	1	
2.	Виробництво бавовняних тканин	17.21.0	2	
3.	виробництво вовняних тканин з волокон камвольного прядіння	17.23.0	8	1
4.	виробництво шовкових тканин	17.24.0	1	
5.	виробництво нетканих текстильних матеріалів	17.53.0	4	
6.	виробництво вузьких тканин та іншої текстильної галантереї	17.54.2	1	
7.	виробництво інших текстильних виробів	17.54.9	6	
8.	виробництво панчішних виробів х трикотажної тканини	17.71.0	2	
9.	виробництво верхнього одягу	18.22.1	7	
10.	виробництво спіднього одягу	18.23.1	1	
11.	грунтування та дублення шкіри	19.10.0	1	
12.	виробництво взуття	19.30.1	7	

Реалізація заходів Програми діяльності Кабінету Міністрів України

Курс України на вступ до Європейського Союзу потребує принципово нового підходу до питань промислової безпеки й охорони праці в країні, а також змін в ідеології власника щодо відповідальності за життя і здоров'я найманих працівників. У зв'язку з цим Урядом України проводиться адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу з питань охорони праці.

Постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2010 року № 933 затверджено Технічний регламент безпеки машин та устаткування, який розроблено з урахуванням Директиви Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу 2006/42/ЄС від 17 травня 2006 року щодо машин і устаткування. Планом заходів щодо цієї постанови передбачено обов'язкове застосування Технічного регламенту з 1 січня 2012 року. У зв'язку з введенням цього документу виникло багато нерегульованих питань, особливо це стосується обладнання, що імпортується. А враховуючи те, що обладнання для легкої промисловості в Україні не виробляється, то одержання сертифіката відповідності на імпорте обладнання потребує багато часу і додаткових коштів, пов'язаних з цією процедурою.

Листом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 30.12.2011 № 3432-25/15936-07 наведено орієнтовний перелік продукції, на яку поширюється дія Технічного регламенту безпеки машин та устаткування. Постановою Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2011 року № 1031 затверджено Перелік товарів, що підлягають державному контролю у разі переміщення їх через митний кордон України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 року № 1107 затверджено Порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, який містить Перелік видів робіт підвищеної небезпеки, Перелік машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки та Перелік видів робіт підвищеної

небезпеки, які виконуються на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази роботодавця вимогам законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки.

Постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1232 затверджено Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. У зв'язку з введенням нового Класифікатора видів економічної діяльності (ДК 009:2010) докорінно змінено коди видів економічної діяльності у галузі легкої промисловості, а постановою Кабінету Міністрів України від 08 лютого 2012 року № 237 затверджено Порядок визначення класу професійного ризику за видами економічної діяльності. Згідно з вказаним Порядком клас професійного ризику виробництва залежить від значення інтегрального показника. Чим вище значення інтегрального показника, тим вище клас професійного ризику виробництва. Відповідно до цих критеріїв для легкої промисловості встановлені наступні класи професійного ризику.

Код згідно з ДК 009:2010	Найменування видів економічної діяльності
17 клас	
13.92	Виробництво готових текстильних виробів
14.11	виробництво одягу із шкіри
14.12	виробництво робочого одягу
14.13	виробництво іншого верхнього одягу
14.14	виробництво спіднього одягу
14.19	виробництво іншого одягу та аксесуарів
14.20	виробництво виробів з хутра
15.11	дублення шкір та оздоблення шкіри; вичинка і фарбування хутра
15.12	виробництво дорожніх виробів, сумок, лимарно-сидельних виробів із шкіри та інших матеріалів
15.20	виробництво взуття
47 клас	
13.10	підготовка та прядіння текстильних волокон
13.20	ткацьке виробництво
13.30	оздоблення текстильних виробів
13.91	виробництво трикотажного полотна
13.93	виробництво килимів і килимових виробів
13.94	виробництво канатів, мотузок, шпагату та сіток
13.95	виробництво нетканих текстильних матеріалів та виробів із них, крім одягу
13.96	виробництво інших текстильних виробів технічного та промислового призначення
13.99	виробництво інших текстильних виробів, не віднесене до інших угруповань
14.31	виробництво панчішно-шкарпеткових виробів
14.39	виробництво іншого трикотажного та в'язаного одягу
38.92	відновлення відсортованих відходів (у частині оброблення текстильних волокон)

Удосконалення нормативно-правової бази

Охорона праці потребує постійної уваги з боку роботодавців, так як забезпечення підприємств нормативно-правовими документами та дотримання їх вимог є одним з головних умов створення здорових і безпечних умов праці.

Міністерством економічного розвитку та торгівлі України та Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійної захворюваності України розроблено Програму поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2012 – 2016 роки, якою серед інших заходів передбачено перегляд та розроблення нормативно-правових актів з охорони праці з приведенням їх у відповідність до вимог чинного законодавства в Україні з урахуванням вимог Європейського Союзу та забезпечення ними підприємств.

У легкій промисловості перегляд нормативно-правових документів з питань охорони праці для підприємств різних видів економічної діяльності розпочато ще в 2005 році.

За цей час з метою зменшення нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань та за підтримки Української асоціації підприємств легкої промисловості розроблені, затверджені наказами Держгірпромнагляду України і зареєстровані в Міністерстві юстиції України наступні нормативно-правові акти з охорони праці:

Правила охорони праці для працівників:

- швейного виробництва;
- трикотажного виробництва;
- шкіряного виробництва;
- бавовняного виробництва;
- вовняного виробництва;
- взуттєвого виробництва;
- виробництва нетканих матеріалів;
- фарфоро-фаянсової промисловості.

Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників:

- шкіряного виробництва;
- взуттєвого виробництва;
- бавовняного виробництва;
- трикотажного виробництва;
- швейного виробництва.

Примірні інструкції з охорони праці працівників основних професій:

- шкіряного виробництва;
- взуттєвого виробництва;
- бавовняного виробництва;
- трикотажного виробництва;

- швейного виробництва.

У 2011 році було продовжено роботу щодо перегляду існуючої нормативно-правової бази з питань охорони праці з врахуванням вимог Технічного регламенту безпеки машин та устаткування, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2010 № 933, та інших документів, що відповідають міжнародним нормам і правилам у галузі охорони праці.

У 201–2012 роках розроблені:

Правила охорони праці при виробництві:

- хутра та хутряних виробів;
- шкіргалантерейних виробів;

Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників:

- виробництва нетканих матеріалів;
- фарфоро-фаянсового виробництва.

В стадії розроблення та перегляду знаходяться:

Правила охорони праці для працівників:

- швейного виробництва;
- бавовняного виробництва;

Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам виробництва:

- хутра та хутряних виробів;
- штучної шкіри та технічних тканин

Навчання з питань охорони праці

В Україні існує державна система охорони праці, яка на законодавчому рівні визначена Законом України “Про охорону праці”, Кодексом законів про працю України, Законом України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, дотримання яких дає змогу роботодавцю створити на виробництві безпечні умови праці.

За підсумками 2011 року в легкій промисловості зареєстровано 7121 страховальник (підприємств), основна частина яких являються суб’єктами малого бізнесу.

З розвитком різних форм власності втрачено принцип цілісності системи управління охороною праці, відбулася зміна у бік її спрощення. Тому більшість суб’єктів підприємницької діяльності не мають служб охорони праці, а там, де вони існують, не завжди виконують свої обов’язки, вважаючи питання охорони праці другорядними.

Кількість працівників, які працюють у несприятливих умовах праці висока і коливається в окремих видах економічної діяльності від 25 до 60 відсотків.

Рівень виробничого травматизму на підприємствах легкої промисловості України з урахуванням обсягів виробництва продукції є одним з найвищих у світі.

Нехтування роботодавцями основних вимог безпеки праці призводить до негативних наслідків. Не випадково 24 лютого 2012 року у м. Рубіжному Луганської області сталося масове отруєння швачок, хоча цього можна було уникнути, якби керівництво швейної фабрики забезпечило вентиляцію робочих місць відповідно до вимог нормативних документів з питань охорони праці.

Тому важливим аспектом діяльності Української асоціації підприємств легкої промисловості є інформування відповідальних працівників підприємств легкої промисловості про стан та умови безпеки праці на підприємствах галузі.

З цією метою стало традицією, що Асоціація щорічно проводить науково-практичні семінари з питань безпеки та охорони праці, в яких приймають участь керівники та відповідальні працівники з питань охорони праці.

В ході семінарів відбувається ознайомлення з новими нормативно-правовими документами з питань охорони праці, обмін думками та досвідом, опрацьовуються проблемні питання, що потребують вирішення на державному рівні.

В цих семінарах також приймають участь відповідальні працівники міністерств та інших уповноважених державних органів виконавчої влади, медичних установ, що дає змогу більш предметно з'ясувати напрямки своєї діяльності.

Стаття надійшла до редакції 04.07.2012

Стратегическая цель правительства Украины – повышение уровня промышленной безопасности (на примере предприятий легкой промышленности)

Изовит Т.Л.

Украинская ассоциация предприятий легкой промышленности

В статье раскрыт принципиально новый подход к вопросам промышленной безопасности и охраны труда в стране, а также изменений в идеологии владельца об ответственности за жизнь и здоровье наемных работников.

Ключевые слова: безопасность и охрана труда, условия труда, нормативно-правовые нормы.

Strategic objective of the government of Ukraine -raising of industrial safety (by the example of light industry)

Izovit T.L.

Ukrainian association of light industry

The article deals with a fundamentally new approach to industrial safety and health in the country, as well as changes in the ideology of the owner of responsibility for life and health of employees.

Keywords: safety and labor protection, working conditions, legal rules.